

Forslag til
Natura 2000-plan 2009-2015

Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge
Natura 2000-område nr. 32
Habitatområde H32

Kolofon

Titel:

Forslag til Natura 2000-plan 2009-2015. Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge
Natura 2000-område nr. 32
Habitatområde H32

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram, Natura 2000-planer, Sønder Lem Vig, Geddal.

Udgiver:

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

Ansvarlig institution:

Miljøcenter Ringkøbing
Holstebrovej 31
6950 Ringkøbing
www.blst.dk

Copyright:

By- og Landskabsstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2009

ISBE nr.

978-87-7091-119-1

ISBN nr.

978-87-7091-120-7

Dato:

Forsidefoto: Udsigt over Geddal Strandenge
Fotograf: Peter Bundgaard

Resume:

Forslag til Natura 2000-plan for Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge (nr. 32). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse.

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	6
Områdebeskrivelse	6
Trusler mod områdets naturværdier	8
Igangværende pleje og genopretning	8
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	9
<i>Vurdering af tilstand</i>	9
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	11
Målsætning	12
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	13
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	13
<i>Modstridende interesser</i>	14
Indsatsprogram	14
<i>Generelle retningslinjer</i>	15
<i>Konkrete retningslinjer</i>	15
<i>Forslag til virkemidler</i>	16
Sammenhæng og synergi med vandplan	16
Strategisk miljøvurdering	16
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	17
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	18
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver	19
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	22

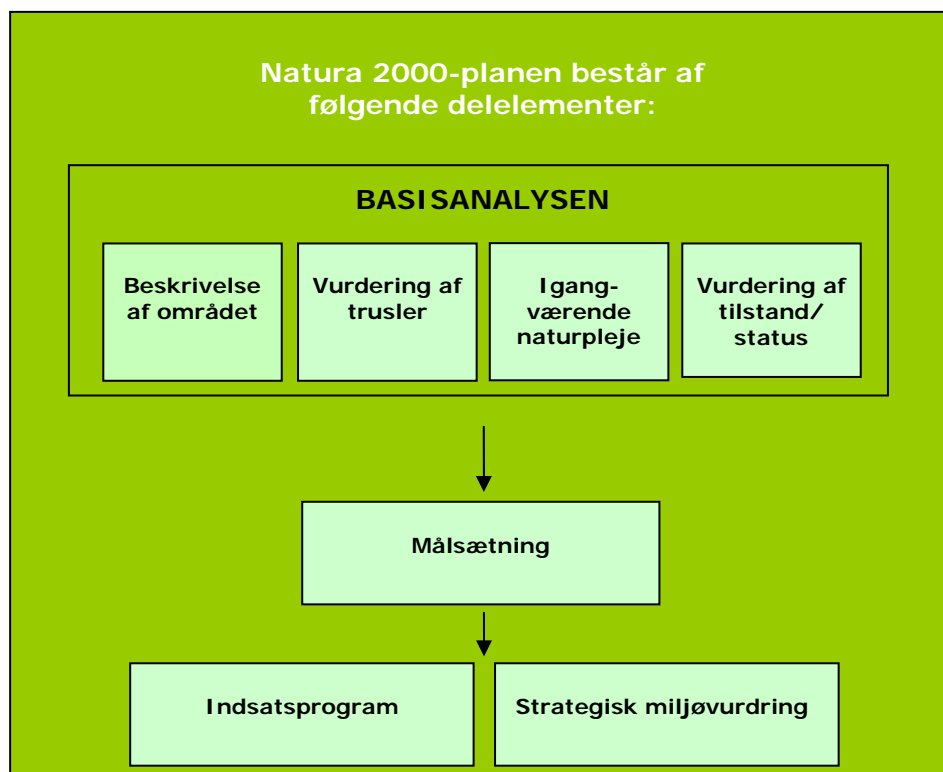
Forord

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder staten en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder. Skov- og Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af den sammenfattende Natura 2000-plan, som vedrører skovbevoksede fredskovpligtige arealer. By- og Landskabsstyrelsen er ansvarlig for de øvrige dele af planen.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen forventes vedtaget i 2010, hvorefter kommunerne og Skov- og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Limfjorden og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 1115 ha og afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H32. På [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](http://www.blst.dk/Natura2000-plan) (www.blst.dk/Natura2000-plan) samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og art, der udgør udpegningsgrundlaget.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 32		
Naturtyper:	Lagune (1150) Strandenge (1330) Kransnålalge-sø (3140) Næringsrig sø (3150)	Vandløb (3260) Urtebræmme (6430) Rigkær (7230)
Arter:	Odder (1355)	

Figur 2. Naturtyper og art, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Sønder Lem Vig

Området er en tidligere fjordarm som nu er en sø omgivet af lavtliggende landområder. Sønder Lem Vig er afskåret fra Limfjorden med en dæmning og afvandes med pumpe. Den åbne vandflade er på 241 ha. Søen har en maksimal dybde på 1,6 m, en middeldybde på 0,75 m. Søen har en rig bestand af kransnålalger, heraf er ru kransnål og busket kransnål ualmindelige i DK. Arterne findes kun i klarvandede, kalkrige søer. De gullistede arter nåle-sumpstrå og vedbend-vandranunkel forekommer også i søen.

Søen er omgivet af en sammenhængende stor og tæt rørsump, samt kulturrenge med mindre partier med rigkær. Der findes desuden flere kraftigt regulerede vandløb i området som fremstår fauna- og flora-fattige med ringe fysisk variation.

Geddal strandenge

Området er tidligere forsøgt drænet og opdyrket, men henligger i dag som genskabte strandenge. Ud mod Venø Bugt er der et lavt dige. Dette sikrer, at engene ikke bliver oversvømmet i fuglenes yngletid. Ved normale vinterstorme går vandet fra fjorden over diget og oversvømmer engene. Her vokser derfor planter, der er tilpasset den saltholdige jord. Vandstanden i området kan i øvrigt reguleres ved hjælp af et slusesystem.

Geddal Strandenge er en meget vigtig yngle- og træklokalitet for især ande- og vadefugle, og der er observeret omkring 200 forskellige arter af fugle. I området yngler bl.a. rørdrum, rørhøg og dværgterne. Trods forekomst af mange fuglearter er området ikke udpeget som fuglebeskyttelsesområde. På Geddal Strandenge findes to større strandsøer på henholdsvis 16 og 9 ha. Begge søer er af naturtypen kystlagune, og har saltholdigheder der svinger mellem 2 og 10 promille. Børsteblandet vandaks er den dominerende undervandsplante.

Sønder Lem Vig. Søen er en tidligere fjordarm som er afgrænset fra Limfjorden af en dæmning. Store områder af bunden er dækket af tæpper af kransnålalger. Foto: Peter Bundgaard.

Natura 2000 plan

Skov- og Naturstyrelsen ejer ca. 14 ha af Sønder Lem Vig. De øvrige arealer er fordelt på mange private lodsejere. Et mindre areal på 3,5 ha er fredet.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Sønder Lem Vig og Geddal findes der en mere detaljeret gennemgang af arterne og naturtyperne på områdets udpegningsgrundlag. [Se By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside.](#)

Natura 2000-området ligger i Skive og Holstebro kommuner og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Limfjorden.

Trusler mod områdets naturværdier

Arealreduktion/fragmentering: Arealerne af rigkær er beskedne i forhold til de store lavtliggende områder som omgiver Sønder Lem Vig. Naturtypernes tilknyttede plante- og dyrearter har derved en øget risiko for at uddø, fordi de små arealer kun kan opretholde mindre bestande af de pågældende arter, og fordi de isolerede forekomster forringer arternes spredningsmuligheder.

Næringsstofbelastning udgør en trussel for Sønder Lem Vig og de mindre søer i området. Næringsstofbelastning med kvælstof fra luften overskrider laveste tålegrænse for naturtypen kransnålalge-sø.

Uhensigtsmæssig hydrologi som følge af afvanding udgør en trussel mod områdets rigkær.

Fysisk påvirkning. Mange af vandløbene i området er stærkt regulerede hvilket også afspejles i en ringe miljøtilstand i den overvejende del af disse. Den fysiske forarmning som en følge af bl.a. hårdhændet vandløbsvedligeholdelse modvirker udvikling af artsrige plantesamfund i vandløb og forringer vandløbene som levested for bl.a. odder.

Igangværende pleje og genopretning

Der er udarbejdet en naturplan for området. Planen omfatter private arealer både indenfor og udenfor Natura 2000-området. Skønsmæssigt 40 % af Natura 2000-området er omfattet af planen. Naturplanen er lavet som et led i projektet "Landbruget som dynamo for landdistriktet". Planen er udarbejdet i samarbejde mellem Viborg Amt, Dansk Jordbrugsforskning, i Foulum, konsulentfirmaet Natur & Landbrug Aps og tre lokale landbrugscentre, heriblandt Landbo Limfjord. Planen havde til formål at udmønte et græsningsprojekt syd for vigen samt at bevare et rigkærsområde nord for vigen. Trods stort arbejde for at samle lodsejere om fælles græsning af områder syd for vigen

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

måtte projektet opgives. Skov- og Naturstyrelsens arealer som grænser op til Geddal Strandenge plejes ved slåning. Geddal Strandenge ejes af Skov- og Naturstyrelsen og stort set hele arealet plejes ved græsning.

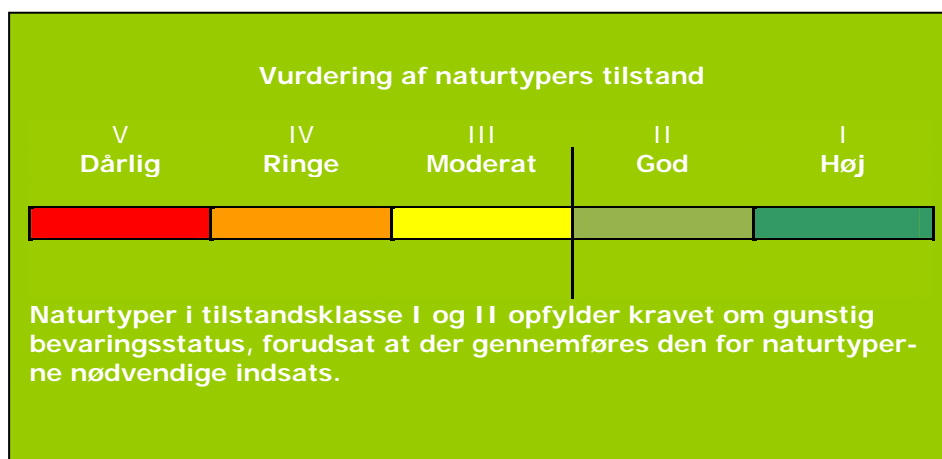
Tilstand og bevaringsstatus/prognose

For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper. Naturtyperne er kortlagt i dels basisanalyserne, dels i en efterfølgende kortlægning. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 2), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdning, afvandringsforhold, forekomst af invasive arter og trækronernes lagdeling i forskellige etager.

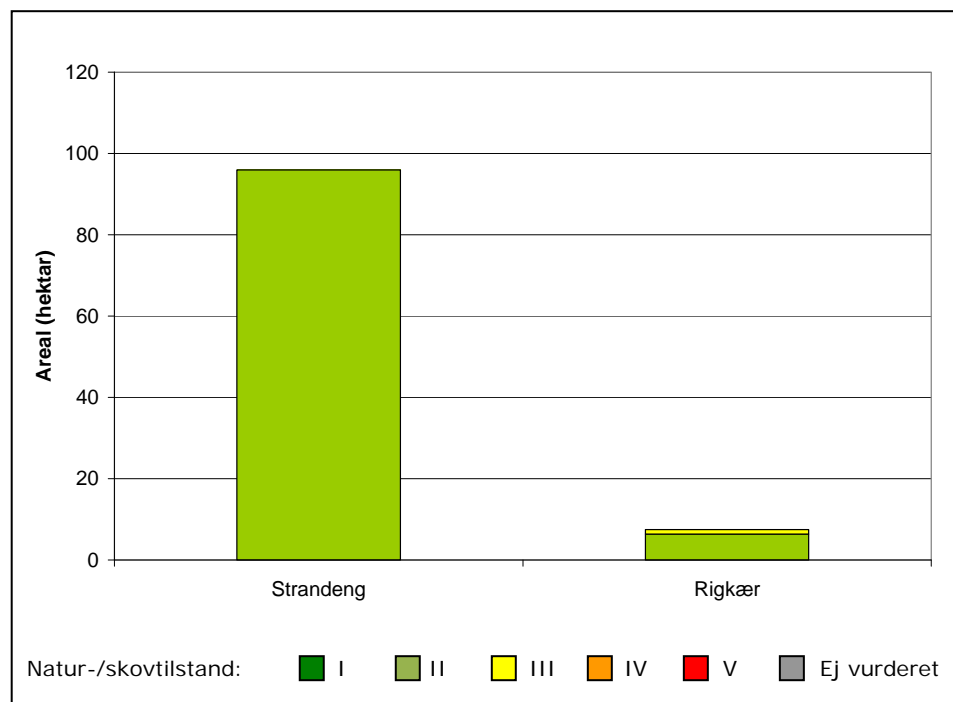

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Natura 2000 plan

Strukturindeks og artsindeks sammenvejes til et samlet udtryk for natur/skovtilstanden på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist naturtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. I området findes der ca. 67 småsøer på under 5 ha, hvoraf kun 6 er tilstandsvurderet og derfor ikke er medtaget i figuren.

Figur 4. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet.

I Geddal strandenge er der kortlagt 96 ha strandeng. De 96 ha er vurderet til naturtilstandsklasse II både ud fra artssammensætning og naturtypens struktur. Området plejes af skov- og naturstyrelsen og det skønnes at den nuværende pleje er tilstrækkelig til at opretholde gunstig bevaringsstatus for naturtypen.

I Sønder Lem Vig-området er der endvidere kortlagt i alt 7,5 ha rigkær. De 6,4 ha er vurderet til naturtilstandsklasse II både ud fra artsammensætning og naturtypens struktur. Men da græsning er ophørt

må det forventes at rigkærene vil bevæge sig ned i en lavere naturtilstandsklasse.

Der er kortlagt 6 forekomster af næringsrig sø, hvoraf 5 har god eller høj naturtilstand og 1 har moderat.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#) under "Se på kort".

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, søer, vandløb samt fugle og andre arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og EU's Habitatdirektiv fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5) på det biogeografiske niveau.

Gunstig bevaringsstatus

En naturtype har en gunstig bevaringsstatus, når:

- det naturlige udbredelsesområde og samlede areal med naturtypen er stabilt eller stigende
- de særlige strukturer og funktioner, der er nødvendige for typens opretholdelse på langt sigt, er til stede nu og i overskuelig fremtid
- typens karakteristiske arter har en gunstig bevaringsstatus

En art har en gunstig bevaringsstatus, når:

- den på langt sigt kan opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder
- dens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller at der er sandsynlighed herfor inden for en overskuelig fremtid
- der både nu og i fremtiden vil være tilstrækkeligt store levesteder til at bevare dens bestande

Figur 5. Definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtypers og arters udvikling.

Natura 2000 plan

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt ud fra deres natur/skovtilstand og de aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Odder, dette sker dels på baggrund af viden om artens forekomst inden for området dels på baggrund af artens positive bestandsudvikling i Jylland de seneste år.
- Strandeng grundet at naturtypens karakteristiske arter er til stede og naturtypen er velplejet.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Kransnålalge-sø, idet der i Sønder Lem Vig er målt forhøjet næringsstof niveauer i de senere år.
- Vandløb, da de vedligeholdes for hårdt, der er for stor sandvandring, og flere fremstår stærkt regulerede.
- Strandsøer (naturtype lagune) da næringsstofkoncentrationerne er meget høje i de to undersøgte strandsøer på Geddal Strandenge.
- Riggær da det forventes at naturtypens tilstand forringes grundet ophørt græsning.

Prognosen er ukendt for:

- Urtebræmme (ej kortlagt)
- Næringsrig sø pga. kun en mindre del af områdets søer er tilstandsvurderede.

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes områ-

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

det skal udvikle sig både for at sikre området integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Målsætningerne rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i By- og Landskabsstyrelsen 2007: "Natura 2000-retningslinjer for målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

I Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge er der specielt fokus på strandengene og kransnålalge-sø som arealmæssigt er de dominerende naturtyper i området. Naturtyperne sikres en god-høj naturtilstand. Kransnålalge søen Sønder Lem Vig sikres en god vandkvalitet som fortsat understøtter de udbredte forekomster af kransnålalger. Forekomsterne af den truede naturtype rigkær prioriteres højt. Naturtypen sikres den mest hensigtsmæssig pleje/drift. Arealet af naturtypen øges, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne. Geddal Strandenge skal fortsat fungere som levested for det rige fugleliv.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder.

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger for naturtyper og arter i Natura 2000-området:

- *Naturtyper og odder skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II*

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.

- *For naturtyper, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres naturtilstand være i fremgang, således at der opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.*
- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. For arterne betyder det, at deres levesteder skal kunne danne grundlag for opretholdelse af levedygtige bestande med mulighed for genudveksling mellem delpopulationer, samt nyetablerede delpopulationer. Levestederne skal som minimum kunne huse bestande svarende til tilstanden ved direktivernes ikrafttræden eller et højere bestandsniveau, der siden da har afspejlet levestedernes bæreevne.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Rigkærene på nordsiden af Sønder Lem Vig målsættes til tilstandsklasse I/II. Det samlede areal øges og de nuværende forekomster sammenbindes.*

Målsætningerne for de enkelte naturtyper og arter er vist i bilag 2.

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Det vurderes, at der ingen modstridende interesser er i Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge. En udvidelse af rigkær arealet vil ikke ske på bekostning af andre habitatnaturtyper.

Indsatsprogram

Indsatsprogrammet beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovspligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet er baseret på sigtelinjerne for indsatsen i 1. planperiode, som er beskrevet i bilag 3 og i nedenstående retningslinjer.

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunernes, Skov- og Naturstyrelsens eller statslige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Virkemidler og tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstofdeposition på områdets habitatnaturtyper forventes at ske gennem en kommende ændring af husdyrgodkendelsesloven jf. regeringsudspillet Grøn Vækst, april 2009. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb, dyrkede marker, overfladevand, spildevand og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.*
- 1.2 *Der sikres den mest hensigtsmæssige hydrologi i rigkær.*
- 1.3 *De terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssigt ekstensiv drift og pleje.*
- 1.4 *Vandløb med vandplanter sikres gode fysiske forhold.*
- 1.5 *Der sikres velegnede, uforstyrrede levesteder for odder.*

Konkrete retningslinjer

Sigtelinje 2. *Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.*

- 2.1 *Forekomsterne af rigkær udvides med ca. 13 ha og sammenkædes, hvor det naturmæssigt er muligt.*

Sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, skal sikres mod ødelæggelse.*

Sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 *Det samlede areal med rigkær øges med ca. 13 ha i første planperiode.*

Forslag til mulige virkemidler

Kommunerne, Skov- og Naturstyrelsen og statslige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

De kommende vandplaner bidrager til at løfte indsatsen med hensyn til forbedret vandkvalitet, herunder reduktioner i tilførslen af næringsstoffer og håndteringen af miljøfremmede stoffer i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Vandplanerne vil derudover bidrage til at sikre kontinuitet i vandløb. En nærmere beskrivelse af konkrete sammenhænge og synergier med den vandplan, der omfatter dette Natura 2000-område, afventer færdiggørelsen af vandplanforslaget.

Strategisk miljøvurdering

I medfør af lov nr. 316 af 5. maj 2004 skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 32.

Bilag 2 - Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

Natura 2000-område: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge Sønder L

Habitatområde: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1150 * Kystlaguner og strandsøer

25 Ha

Vurderet
Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Sigtelinje

Trussel:

Indsats:

1 2 3 4

Næringsstofbelastning

Reduktion af
næringstilførsel

Mulige virkemidler:

Tiltag via vandplanen

Habitatområde: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1330 Strandenge

96 Ha

Gunstig

Bevaring af gunstig status

Sigtelinje

Trussel:

Indsats:

1 2 3 4

Tilgroning med græs og høje urter

Naturpleje

Mulige virkemidler:

Afgræsning

Høslet

Natura 2000-område: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge Sønder L

Habitatområde: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1355 Odder

300 Ha

Gunstig

Bevaring af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen indsats i 1. planperiode	☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Habitatområde: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger

241 Ha

Vurderet Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Næringsstofbelastning	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Tiltag via vandplanen
Atmosfærisk N-deposition	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Administrative retningslinjer

Natura 2000-område: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge Sønder L

Habitatområde: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks

0,2 Ha

Ukendt

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:

Indsats:

Sigtelinje

1 2 3 4

Ingen kendte trusler

Ingen indsats i 1. planperiode

Mulige virkemidler:

Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge Sønder L

Habitatområde: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3260 Vandløb med vandplanter

Ha

Vurderet
Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
		1	2	3	4	
Grødeskæring i vandløb	Miljøvenlig vandløbspleje	☒	☐	☐	☐	Reduceret grønnskæring
Vandløbsoprensning	Miljøvenlig vandløbspleje	☒	☐	☐	☐	Ændret vedligeholdelse af vandløb
Rørlægning og regulering	Genskabelse af naturlig dynamik	☒	☐	☐	☐	Ændret vedligeholdelse af vandløb
Rørlægning og regulering	Naturgenopretningsprojekt	☒	☐	☐	☐	Genslyngning af vandløb
Næringsstofbelastning	Reduktion af næringstilførsel	☒	☐	☐	☐	Tiltag via vandplanen

Natura 2000-område: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge Sønder L

Habitatområde: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

6430 Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn

0 Ha

Ukendt

Bevaring eller genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:	Bemærkning	Indsats:	Sigtelinje				Mulige virkemidler:
				1	2	3	4	
Ingen kendte trusler	Ingen indsats i 1. planperiode			☐	☐	☐	☐	Ingen indsats i 1. planperiode

Natura 2000-område: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge Sønder L

Habitatområde: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

7230 Riggær

7,5 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

Trussel:	Indsats:		Sigtelinje				Mulige virkemidler:	Bemærkning:
			1	2	3	4		
Uhensigtsmæssig hydrologi	Forbedring af hydrologi		☒	☐	☐	☐	Afskæring af dræn og grøfter	
Arealreduktion/ fragmentering	Udvidelse af naturarealet	De 2 rigkær søges kædet sammen og udvides med ca. 13 ha.	☒	☐	☐	☒	Etablering på §3-arealer Afgræsning	
Tilgroning med græs og høje urter	Naturpleje		☒	☐	☐	☐	Afgræsning	

Natura 2000-område: 32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge Sønder L

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sortterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 23 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

.....
MILJØMINISTERIET

Miljøcenter Ringkøbing

By- og Landskabsstyrelsen

Miljøcenter Ringkøbing
Holstebrovej 31
6950 Ringkøbing

Telefon 72 54 25 00
blst@blst.dk
www.blst.dk